

FREUD PSİKANALİZİNDEKİ NEVROZ AÇILIMINA TEPKİLER

**Bedri KATIPOĞLU*

Özet

Freud psikanalizinin tedavi yönü, psikopatolojinin sınırları içine giren ve hasta doktor ilişkisine dayanan bir konuşma tedavisidir. Psikanaliz uygulamaları için tıp tahsili yapmanın gerekli olup olmadığı sık sık tartışmalara sebep olmuştur. Ancak Freud, psikanalitik uygulama yani psikanalitik terapi yöntemleri için tıp tahsili yapmanın şart olmadığını ifade etmiştir.

Freud psikanalizi esasen nevrozlar, psikosomatik hastalıklar ve fonksiyonel psikozlara açıklık getirmiştir. Ancak nevroz bilgisi ve nevroz tedavisi psikanalizin temel yapısını teşkil etmektedir.

Freud'e göre ruhsal hastalıkların özellikle de psikonevrozların birçok nedenleri vardır. Ancak en önemlisi cinsiyet hayatında aranmalıdır. Freud'e göre cinsel istek ve arzuların göstergesi olan libidonun çeşitli nedenlerle baskı altına alınması anksiyete nevrozunu doğurur ki, bu da tüm nörotik reaksiyonların çekirdeği sayılmaktadır. Freud, en çok bu iddialar yüzünden eleştirilmiştir. C.G.Jung ve Muhammed Kutub Freud'u en çok eleştiriye tabi tutan bilginlerdir.

Anahtar Kelimeler: Freud, psikanaliz, psikonevroz, anksiyete

The Reactions against the Neurotic openings in the Freudian Psychoanalysis

ABSTRACT

The therapeutic aspect of Freud's psychoanalysis is a conversation therapy which enters the limits of psychopathology and is based on the relationship between the patient and doctor. It has been always discussed whether a medical education is necessary for psychoanalytical applications. But Freud, said that a medical education for a psychoanalytical application is not a condition.

Freud, taking into consideration the psychoanalysis, made clear the neuroses, psychosomatic disease and functional psychosis. But psychoanalysis mainly consists of neuroses information and neuroses therapy.

According to Freud, spiritual diseases and especially psychoneurosis have got a lot of reasons. But the most important one must be searched for in the life of sexuality. According to Freud, it causes anxiety neuroses that libido is suppressed on account of several reasons so this is considered to be the main core of all neurotic reactions.

* Dr.

Freud, has been criticised about this subjects mostly. C.G.Jung, and Mohammad Kutub are the ones who criticised him most.

Key Words:Freud,psychoanalyse,psychoneurosis,anxiety

Giriş

Freud* Psikanalizinin tedavi yönü, psikopatolojinin sınırları içine giren ve hasta ile hekim ilişkisine dayanan bir konuşma tedavisidir. (Brown, 1980) Psikanalizin bu yönü genellikle psikiyatri bilginleri ile medikal psikoloji uzmanlarını ilgilendirmektedir. Bütün bunlara rağmen sosyal ve beşeri ilimlerle özellikle de Sosyal Psikoloji ve Eğitim Psikolojisi ile ilgilenenlerin psikanaliz ve amaçları konusunda az da olsa bilgi sahibi olmalarında psikososyal yararlar vardır. Her eğitimcinin özellikle de pedagojik formasyon dersleri veren akademisyenlerin bu konularda bilgi sahibi olmaları fevkalade önemlidir.

Freud Psikanalizi esasen Psikonevrozlar, psikosomatik hastalıklar ve fonksiyonel psikozlara açıklık getirmiştir. Ancak Nevroz bilgisi ve nevroz tedavisi psikanalizin temel yapısını teşkil etmektedir. (Freud, 1984)

Psikonevroz terimini ilk defa Bernheim kullanmış P.Janet ise ilk kez akademik mahiyette bir sınıflandırma yapmıştır.** Bununla birlikte nevrozlar en çok Freud tarafından konuşulmuştur. Çünkü Freud'un ilgi alanına giren ruhsal rahatsızlıkların büyük bir kesimini nevrozik reaksiyonlar oluşturmuştur.

Freud psikanalizinde en çok ilgi gören psikonörotik reaksiyonlar şunlardır. Histeri nevrozu, obsesyon nevrozu, nevrasteni nevrozu, hipokondri nevrozu ve en çok üzerinde vurgu yapılan anksiyete nevrozudur. Tüm nevroz şekillerinin tetikleyicisi olması nedeniyle Freud anxiety nevrozuna büyük önem vermiş ve çalışmalarının büyük çoğunluğunu buna odaklamıştır.

Anksiyete Nevroz: Freud'un en çok ilgi duyduğu ve araştırmak istediği bir nevrozdur. Değişik türde sıkıntılar ve aynı zamanda ruhsal durgunluklardan ibaret olan anksiyete, kişilerin anlatmakta güçlük çektiği, son derece üzüntü verici bir huzursuzluk bazan panik derecesine varan bir endişe ve korku halleri ile ikinci derecede psikolojik ve nörovejetatif belirtilerle karakterize olan bir gerilim nevrozudur.

Anksiyete içinde olan kişiler, olması yakın bir hayali felaket duygusuyla fevka-

* Avusturya'lı bir ruh hekimi olan Sigmund Freud(1856-1939) ilk kez kendine özgü bir şekilde ele aldığı psikanaliz metodu ile asırlardan beri tartışılan ruhsal hastalıkların nedenlerinin sadece beyin patolojisi olduğu fikrine karşı gelip teorisinde psikolojik faktörlere daha çok ağırlık vermiştir. Bu konuda daha geniş bilgi için bkz.F.Challaye:*Bütün Yönleriyle Freud ve Freud Doktrini, International Encyclopedia of Social Science, The Encyclopedia of Philosophy, V.J.No rdb, C.S.A.Hall: A Guide the Psychologists and their Concepts*

** Daha geniş bilgi için bkz.A.F.Friedman R.Lewak:*Psychological Assesment, pp.70-127*

lade huzursuzdurlar. Anksiyete aslında patolojik manada bir korku olmakla beraber bunu ilk kez psikanalitik açıdan araştıran Freud olmuştur. İhtisası ne olursa olsun her hekime başvuran insanların büyük bir kısmının özel derdi sadece sıkıntıdır. Bu gibi insanlardan kimisi baş veya kalbinin kimisi midesinin ağrıdığını ya da dikkat ve hafızasının azaldığını kimileri de sosyal çevreleri ile çatışmaya girdiğini söylerler. Oysa tüm bu şikayetlerin altında yatan sebep sıkıntı veya Freud'un ifadesi ile anksiyete olup bunun diğer adı da bunalım nevrozudur. (Brenner, 1977)

Freud, önceleri anksiyeteyi doğumla birlikte gelen ayrılığa başlamış ancak daha sonra bu görüşünü terk edip cinsel dürtülerin tatmin olamayışına bağlamıştır. Yani Freud'e göre cinsel arzular, direkt ya da dolaylı bir tatmin ortamı bulamazsa var olan bu enerjiler, yön değiştirip anksiyete'ye dönüşür. (Levit,1967)

Anksiyeteyi kolaylaştıran ve oluşumuna zemin hazırlayan bir başka sebep de iç ya da dış engellerdir. Bunlardan dış engeller çok çeşitli olabilir. Örneğin bazı insanlarda sosyal baskı gerilime neden olurken bazıları da sadece ekonomik nedenler yüzünden bunalıma düşebilirler.

İç engeller ise dış engellerden daha önemli olup fevkalade ciddi gerilimlere sebep olabilirler. Bunlardan en önemlisi çatışmalardır. Çatışmalar, bir insanın iki değişik istek, duygu, düşünce veya ihtimal karşısında kaldığı zaman her hangi birini seçmemesi halidir. Böylesi durumlarda istenilen iki halin çatışması ya da istenilmeyen iki şeyin çatışması veya istenilen fakat kaçınılması gereken olayların çatışmaları çeşitli bunalımlara neden olabilirler.

Freud, anksiyete'yi üç bölüme ayırır. Bunlardan gerçeklik anksiyetesi korku ile eş anlamlıdır, törel anksiyetede ise özellikle vicdan azabı ve değişik suçluluk duyguları bulunmaktadır. Freud'un son olarak ve vurgu yaparak söylediği anksiyete ise nörotik olanlardır. Fobi ve panik atak gibi duygular ise böylesi bir anksiyetenin en önemli göstergeleridir. Örneğin fobik reaksiyonlarda normal kişilerce tehlikeli sayılmayan olaylar karşısında hissedilen hayali korkular bulunur. Freud, fobik tepkileri iki gurupta incelemiştir. Karanlık, yalnızlık, ölüm veya yılan gibi bir bakıma her insanı ürkütülebilen fakat abartılmış tepkileri ihtiva eden evrensel fobiler. Öte yandan açık alanlar (agora)ve kapalı yerler gibi normal insanlarda hiçbir tepki oluşturmayan kişiye özgü fobilerdir. Birinci gurup fobiler tüm insanlarda var olan bazı doğal korkuların kimi insanlarda yoğunlaşarak nörotik bir hal alması sonucu meydana gelir. İkinci durumdaki korkular ise dışarıdan gözetleyenlere son derece saçma ve anlamsız gelir.*³

Anksiyetenin günümüz dünyasındaki en yaygın göstergesi panik atak(P.A) şeklinde gelişmektedir. P.A.günümüzde adeta moda halini almıştır. Böylesi durumlarda ani gelen çarpıntılar, ekstrasistol, terleme, soluk alamama, yerinde duramama, bayılma ya da ölüme gidiyormuşcasına dehşet verici duygular tezahür edebilir.

Genel olarak anksiyete halinde olan bir insan, dehşetli bir ümitsizlik bir güven-

* Daha geniş bilgi için bkz. E.Geçtan: *Psikanaliz ve Sonrası*, ss.43-50

sizlik ve yalnızlık fobisi ile bir ölüm ya da sinir hastası olabileceği, kaygısı içindedir. Geceleri daha fazla görülebilen anksiyete belirtileri arasında soğuk soğuk terlemeler ve aşırı uyku isteği de kişileri çok rahatsız eder. Anksiyete, belki de insanlık aleminin en önemli ruh sağlığı problemlerinden biridir.*

Gerçekten de her ikisi tehlikelere karşı oluşan birer tepkidir. Örneğin bir anne, sivilce çıkararak ya da nezle olan çocuğunun öleceği korkusuna kapılıyorsa bu duygu, anksiyete sayılır. Buna karşı çocuk önemli bir hastalık geçiriyorsa annenin o anki tepkisi anksiyete değil sadece bir korkudur. Ve yine kişi eğer yüksek bir yerden bakarken ya da çok iyi bildiği bir konuyu anlatırken heyecan ve korku duyarsa bu duygu anksiyete olarak değerlendirilir. Öte yandan karlı bir havada yolunu kaybeden kişinin tepkisi korku sayılır. Çünkü korku daima tehlike ile orantılıdır. Horney, hayali tehlikelerde korkunun üstüne üstüne gitmeyi ya da korkuyu inkar etmeyi veya özellikle korkuyu kamçılayan şeylerden uzak durmayı tavsiye etmiştir.**

Anksiyete patojeni açısından bir çok nörotik reaksiyonların çekirdeğini temsil ettiği gibi açık bir sendrom olarak özel bir nevroz şeklinde de tezahür edebilir. Aslında anksiyete, istikbale ait bir endişe ise asıl kökleri mazide bulunmaktadır. Ancak psikososyal davranışlar ve çevresel faktörler anksiyete oluşumu için kamçılayıcı rol oynayabilirler. Bütün bunların yanında şunu da belirtmekte fayda vardır. Sıkıntı evrensel olduğuna göre daima patolojik değildir ve normal anksiyete de vardır (Lader,1977).

Psikanaliz tekniğini kullanmak bir hekimin tıbbi bilgisine bağlı değildir. Esasen bir psikanalist için tıp eğitiminin gerekip gerekmediği sık sık tartışma konusu olmuştur. Sonunda Freud, psikanaliz eğitimi için tıp tahsili yapmanın şart olmadığını ifade etmiştir. Freud'e göre psikanaliz, en etkili bir psikoterapi yöntemidir. Ancak uzun sürdüğü ve esaslı bir eğitimi gerektirdiği için fazla pratik sayılmamaktadır.***

Freud'e göre ruhsal hastalıkların ve özellikle de Psikonevrozların birçok nedenleri vardır. Ancak en önemlileri cinsiyet hayatında aranmalıdır. Cinsel istek ve dürtüler anlamına gelen libido'nun çeşitli nedenlerle baskı altına alınması anksiyete nevrozunu doğurur ki, bu da malum olduğu üzere tüm nörotik reaksiyonların çekirdeği sayılmaktadır (Freud, 1975). Freud'un genel nevroz ve özellikle anksiyete oluşumlarının çoğunda libidal isteklere yer vermesi hem çağdaşı olan bilginlerce hem de sonraki birçok bilgin tarafından eleştirilmiştir.****

Freud'un nevroz açılımındaki pansexüalist anlayışı ret eden ama bunun yerine insan kişiliğine ve moral değerlere de önem veren birçok bilgin vardır. O:Rank,

* Bu konularda ayrıca bkz. R.Adasal: *Ruh Hastalıkları*, E.Geçtan: *Psikanaliz ve Sonrası*, Çağdaş Yaşam ve Normaldışı Davranışlar, K. Horney.Çağımızın Tedirgin İnsanı, K. Dinçmen: *Deskriptif ve Dinamik Psikiyatri*, A.songar: *Psikiyatri*

** Geniş bilgi için bkz.K.Horney, *age ss.58-88*

*** Daha geniş bilgi için Bkz. *Amatör Psikanalizi*

**** Bu konuda daha geniş bilgi için bkz.,V.J.Nordby C.S.Hall: *A Guide to Psychologists and their Concepts*, A.Adler: *Understanding Human Nature*, C.G.Jung: *Psychology of Unconscious*, A:Carrel: *İnsan Denen Meçhul*,M.Kutup: *İslam'a göre İnsan Psikoloji*, E: Göze: *Fröyd ve Fröydizmin İç Yüzü*,S.H: *Bolay: Felsefi Doktrinler Sözlüğü*,

H.S.Sullivan, F:Alexander, K:Abraham,W.Reich,M.Klein,S:Ferenczi,Adler,K.Horney, E.Fromm ve Jaspers bunlardan bazılarıdır. Ancak Freud Psikanalizindeki nevroz öğretisine en önemli eleştiriler C.G.Jung ,ve Muhammed Kutup'tan gelmiştir. Onların görüşleri çağdaş düşünce dünyasında bazı ayrıcalıklar göstermesine rağmen bilimsel etkinliğini hala korumaktadır.

Analitik Psikoloji olarak isimlendirdiği ekolün kurucusu olan Carl Gustav Jung,(1875-1961)çalışmalarını sadece tedavi teknikleriyle sınırlı bırakmamış aynı zamanda Sigmund Freud'un tek yönlü ve dar olan öğretisini daha geniş alanlara yaymıştır.Freud'un aksine din için duyduğu saygıyı çeşitli vesilelerle dile getiren ve psikanalizin hareket noktasında Freud'den ayrılan Jung,"Psikoloji ve Din" adlı eseriyle dinsel yaşamın önemine ayrıca vurgu yapmıştır.Jung'a göre insan kişiliğini tanımada ve nörotik sorunları çözmede psikanaliz yeterli değildir.Zira insanın aynı zamanda metafiziğe ihtiyacı olduğunu ve bunda dini düşüncenin çok önemli rol oynadığını ifade etmiştir.

Freud'un nevroz öğretisi ve hassaten din konusundaki görüşlerini beğenmeyen Jung, Freud'u eleştirirken şöyle demiştir."Freud'e olan memnuniyetsizliğimi saklamam.Bunun en tipik örneği Freud'un dini davranışları anlamak hususunda gösterdiği kabiliyetsizliktir.Oysa ben insanı sağlam cephesinden kavramak,nörotik hastaları da Freud'un psikolojisinden kurtarmak istiyorum.Bu nedenle Freud Psikanalizi tek yönlü bir psikoloji olup sağlam insanlara yansıtılamaz.Freud,ayrıca ortaya attığı fikirleri hiçbir zaman eleştiriden geçirmede.Eğer dayandığı esasları genel bir eleştiriye tabi tutsaydı çeşitli tepkilere neden olmazdı."(Egemen,1952).

Bilindiği gibi Freud,psikonörotik insanların davranışları ile dindar insanların davranışları arasında bir benzerlik bulur.Daha doğrusu Freud,insanlardaki dini belirteleri obsesyon nevrozlarına benzetir.Yani Freud'e göre nevrozlu insan oedipus kompleksinin sebep olduğu suçluluk duygusunun rahatsız edici baskısından kurtulmak için kendisinin de bilmediği ve yapmaktan bir türlü alıkoyamadığı davranışlara (Obsesyon nevrozu)başvurur.İşte din de bunun gibi insanlığın yaygın bir rahatsızlığı olup evrensel bir nevrozdur (Freud,1961).

M.Kutup ise "İslam'a Göre İnsan Psikolojisi" adlı eserinde Freud'un materyalist bir anlayışla yaptığı görüşleri yoğun bir eleştiriye tabi tutar. Öyle ki Muhammed Kutub,,Freud ve şürekasının bu talihsiz yaklaşımlarını bilimsellikten çok uzak olduğunu vurgular.Zira Freud'un psikanalitik öğretisinde insanın yaratılış gayesi unutulmuş ve insan sadece primitif dürtülerle yaşayan ve hedonist bir yapıya bürünen bir varlık olarak değerlendirilmiştir.Oysa M.Kutup'a göre din ve ahlak ile kontrol edilemeyen cinsel istekler,ilahi fitrat kurallarını çiğneyerek hem fert hem de toplum için büyük bir tehlike sayılmaktadır.

Yine M.Kutup'a göre Allah'ın bir lutuf ve hikmetinin işaretleri sayılan cinsiyet ve kadın erkek farklılığı meteryalist ve kapitalist toplumlarda büyük istisamlara sebep olmaktadır. İslam Dininde mutluluk ve sükunetin kaynağı sayılan nikah ve

evlilik gibi olaylar imansız ve dinsiz toplumlarda cinsel arzuların adeta en kızgın bir şekline dönüşmektedir.İşte böylesi toplumlarda özellikle kadın hem kapitalist ve oportunistlerin mazlum bir kurbanı hem de aynı kapitalizmin en güçlü silahlarından biri haline gelmektedir.M.Kutub'a göre Freud ve öğretisi böyle çirkin bir zeminin oluşmasına lojistik destek vererek aslında insanlık için büyük bir tahribat yapmıştır. M. Kutub'a göre Freud'un geliştirdiği Derinlik Psikolojisi Marx ve Darwin gibi meteryalistlerin ideolojisini yansıtmaktadır. .

Ülkemizde ise Freud psikanalizinin adeta temel felsefesini ve de özetini sunan Prof. Dr.S.Hayri Bolay bu konuda şöyle demektedir. "Psikanaliz metodu, psikolojide ve felsefede yeni ufuklar açmıştır. Derinlik psikolojisini meydana getirmiştir. Yeni tedavi metotlarıyla ve bu yönüyle bir ölçüde ve kendi sahasında faydalı olmuştur. Fakat insanı bir şehvet küpü olarak görmesi ve cinsiyete dair anormal insanlarda elde ettiği bazı neticeleri bütün normal insanlara yayması bununla da yetinmeyerek ahlakın, dinin ve sanatın kaynağını cinsiyet içgüdüsüne bağlaması, buradan ilk insandan bu yana her faaliyeti bu açıdan izaha çalışması, böylelikle bir dünya görüşü haline gelmesi, batılı ve doğulu cemiyetlerde büyük ve derin yaralar açmış, insanların manevi değerlerden ve muhtevalarından boşalmasına vesile olmuştur. Tarihi maddecilerin veya Marksistlerin bilhassa psikanalizden nasıl istifade ettikleri muhtelif kitaplarda hassaten Ord. Prof.Dr.H.Ziya Ülken'in TarihiMaddeciliği Reddiye isimli kitapta bulmak mümkündür."(Bolay,1987)

Freud'un nevrozların iyileştirilmesi amacı ile geliştirdiği psikanalitik psikoterapi yöntemi, iyi bir şekilde uygulanırsa şüphesiz faydalı tarafları olabilir. Çünkü bir psikanalist, nörotik kişilerin kompleks noktalarını ve gerilimlerini anlarsa gizli çatışmaların harekete geçmesinden korumak için fevkalade yararlı öğütler verebilir. Ancak Freud'un nevrozların etiolojisinde yani oluşumunda cinsiyet dürtülerine gereğinden fazla önem vermesi fevkalade hatalıdır. Eğer nevrozlarda Freud'un ileri sürdüklerini kabul edecek olursak diğer nedenleri görmezlikten gelmemiz ya da hafife almamız gerekir ki, bu da hem eksik hem de yanlış bir davranış olur.

İnsanın ruh sağlığına etki eden iç ve dış faktörler çok çeşitli olabilir. Gerek kalıtım ve gerekse çevrenin etkileri birbirini tamamladığından birinin etkisini inkar ya da fazlasıyla kabullenmek son derece imkansızdır. Ruh ve sinir hastalıklarının çoğu kez kompleks ve polimorf oluşu insan deneni varlığın yapısından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle psikopatolojik hadiselerin ve özellikle nevrozların oluşumunda Freud gibi aşırılığa kaçmamak, yerine göre psikolojik, yerine göre organik nedenleri ve yerine göre her ikisini ele almak en doğru bir yaklaşım olur. Tabi ki bunun için insan deneni varlığın yaratılış gayesini iyi bilmek ve insanı lokal bir şekilde değil psikosomatik bir bütünlük halinde ele almak gerekir.

İnsanın fıtratında hem iyilik hem kötülük duyguları potansiyel olarak mevcuttur. Üstelik kendisine akıl nimeti de ikram edilen insan her zaman ve zeminde peygamberler ve ilahi kitaplarla da irşad edilmiş olması nedeniyle elbette sorumludur.

Bu sorumluluğu algılamasında şüphesiz en yüksek kabiliyet ancak Din ve Ahlak eğitimi ile kazanılır.Yaratılış gayesini öğrenen ve hakkıyla idrak eden bilinçli insan-

larda inancının gereği sakınma (takva) duygusu da gelişir.. Takva olarak da bilinen bu duygulara sahip olan insanlara ayrıca ilahi bir lutuf olarak Furkan yeteneği de verilir (Enfal Suresi (8) 29) Bu yeteneğe sahip olan bilinçli insanlar ifrat ve tefritten uzak ve mutedil bir hayat yaşarlar. Ayrıca doğru ile yanlış, güzel ile çirkini, iyilik ile kötülüğü de fark etmesini bilirler. Böylesi bir ruh halinde bulunan kişilerin Freud'un iddia ettiği cinsiyet saplantısına girmeleri veya nörotik rahatsızlıklara yakalanmaları sanılandan daha azdır.

Freud'un nevroz açılımındaki aşırı cinsiyetçi ve panseksüalist görüşü tabii ki kabul edilemez. Zira onun anladığı manada bir özgürlük fayda değil zarar getirir. İster dini ister geleneksel kurallarla olsun her insan ve her toplum kendini korumak için bireysel güçlere ve özellikle anarşik cinsel dürtülere karşı bir takım ahlak ve kanun setleri dikmek ve bu güçleri kontrol altına almak zorundadır. Aksi halde insanca yaşamının hiçbir anlamı kalmaz.

Hem insanlara cinsel dürtüleri veren Allah, elbette ona kontrol yeteneğini de beraberinde vermişti r(Şems Suresi). Bu dürtüler, kontrolü imkansız bir şey değildir ve dolayısıyla Freud'un istediği gibi tamamen serbest bırakılmaları uygun olmayacaktır. Çünkü cinsiyet hayatında oluşacak bir özgürlük, fuhuş ve fuhuş sektörünün yayılmasına ve toplumsal fesada neden olabilecektir. Bu fesadın başında nikah ve aile kavramının yozlaştırılması olayı bulunmaktadır. Bununla birlikte cinsiyet menseli mikrobik ve virütik enfeksiyonlar da meydana gelecektir. Son yıllarda çoğalan ve tüm dünyayı ürküten Aids, Frengi ve benzeri hastalıkların ve de cinsel kökenli sapmaların veya sözel ve fiili tacizkar davranışların kaynağı psikanaliz ve benzeri zihniyetlerin açığa çıkardığı sahte özgürlük felsefesinden kaynaklanmaktadır.

SONUÇ: Görüleceği üzere ilahi hikmete binaen insanlardaki tüm yüksek duygular, ve nevrozlardaki oluşum sebeplerinin hepsi Freud Psikanalizinde cinsellikle (panseksüalizm) izah edilmektedir. Oysa İslam inanç ilkelerini referans kabul edenlerle analitik ve objektif düşünen tüm insanların Freud psikanalizindeki sapkın fikirlere hayranlık duyması mümkün değildir. Zira Freud'un gerek nevroz açılımında gerekse diğer toplumsal olgularda tıpkı Marx ve Darwin gibi ideolojik davrandığı görülmektedir. Dolayısıyla lokalize faydalar bir yana akademik arenalarda genel kanaat odur ki, Freud ve şürekasının yıllar önce yaptıkları açılım ister medikal (tıbbi) açıdan olsun isterse psikososyal açıdan olsun tutarlı değildir ve özellikle de insana hakaret içermektedir. Böyle bir yaklaşımın akademik olarak takdim edilmesi de pek uygun bir davranış değildir.

KAYNAKÇA

- Adasal,R. Ruh Hastalıkları, 3.baskı, Ankara Üniv. Tıp Fak.Yay. 1976
- Adler,A. Understanding Human Nature, trans by, W.B.Wolfe, seventh print Greenberg Publisher, NewYork,1929
- BolayS.H. Felsefi Terimler Sözlüğü, 4.baskı, Akçağ Yay. Ankara, 1987
- Brenner,C. Psikanalizin Temelleri, çev.İ.Savaşır-Y.Savaşır, Yankı matb. Ankara,1977

- Brown, J.A.C. Tıp Ansiklopedisi, çev. R.Erez. 2.baskı, Remzi Kitabevi Yay. İstanbul, 1980
- Carrel,A. İnsan Denen Meçhul, çev. R.Özdek, 2. baskı, Yağmur Yay. İstanbul, 1973
- Challaye,F. Bütün Yönleriyle Freud ve Freud Doktrini, çev.H.Özgül, Fakülteler matb. İstanbul, 1973
- Dinçmen. Deskriptiv ve Dinamik Psikiyatri, Sağol matb. İstanbul, 1969
- Egemen:B.Z.Din Psikolojisi Saha Kaynak ve Metod Üzerine Bir Deneme,Ankara Üniv. İlahiyat Fak.Yay.1952
- Freud.S.Hayatım ve Psikanaliz,çev.SEvrin,İnsel Kitabevi Yay.İstanbul,1944
- Freud:S.The Future of an Illusion,Trans by.J.Strachey N: W. Norton Comp. New York,1961
- Freud,S. Psikanalize Giriş, Genel Nevroz Öğretisi, çev.G:Koptagel-İlal, 3.baskı, Altın Kitaplar Yay.İstanbul, 1984
- Freud,S. Psikanaliz Üzerine, çev. A. A. Öneş, 1.baskı, Koza Yay. İstanbul, 1975
- Freud,S. Amatör Psikanalizi, çev, K:Şipal, 1.baskı, Bozak Yay. İstanbul, 1974
- Geçtan,E. Psikanaliz ve Sonrası, 1.baskı,Hür Yay.İstanbul, 1981
- Geçtan:E. Çağdaş Yaşam ve Normaldışı Davranışlar, 1.baskı,Maya matb. Ankara, 1981
- Göze,E. Fröyd ve Fröydzimin İçyüzü, Boğaziçi Yay. İstanbul, 1992
- Horney,K. Çağımızın Tedirgin İnsanı, çev.A: Yörükkan, Tur Yay. İstanbul, 1980
- International Encyclopedia of the Social Science, The Macmillan Comp. The Free Pres, 1968
- Jung,C.G. Psikoloji ve Din,,çev.E:Gürol, Oluş Yay. İstanbul, 1965
- .Jung,C.G. Psychology of Unconscious, trans by, B.M.Hinkle, M.D.second print,Dodd Mead and Comp. NewYork, 1931
- Katipoğlu,B.Din Psikolojisi Açısından Freud Psikanalizi ve Din, 1.baskı, Özden Ofset,İzmir 1991
- Kur'an-ı Kerim
- Kutub,M. İslama Göre İnsan Psikolojisi, çev.A.Nuri.2. baskı, Çığır Yay.İstanbul,1977
- Lader,M. Psychiatry on Trial, first publish. Penguin Boks NewYork, 1977
- Levit,E.E.Psychology of Anxiety, first publish, The Bobbs Merrill Comp. Indianapolis and Newyork, 1967
- Nordby,V.J.- Hall,C.S.A.:A Guide to Psychologists and their Concepts, W.H.Freeman and Comp. San Francisco,1974
- Songar,A.Psikiyatri,2.baskı,Cerrahpaşa,Tıp Fak. Yay.İstanbul,1976
- The Encyclopedia of Philosophy, The MacMillan Comp. The Free Pres, NewYork, 1967
- The Reader's Digest Great Encyclopaedic Dictionary,The Reader's Digest Assocaotion Limited, London, 1964